

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för hälso- och vårdvetenskap

Sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med
missbruksproblematik inom slutenvården.

- En litteraturstudie

Zarah Edäng & Emma Åström

2015

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Omvårdnad
Sjuksköterskeprogrammet
Omvårdnad – Självständigt examensarbete 15 hp

Handledare: Marie Oswaldson
Examinator: Annakarin Olsson

Bakgrund: Narkotikamissbruk medför hälsoproblem och sjuksköterskan möter människor med missbruksproblematik inom alla vårdinrättningar. Bristande kunskap, fördomar och negativa attityder är något som förekommer mot dessa människor ute i samhället och kan påverka sjuksköterskans professionella förhållningssätt i vården av personer med missbruksproblematik. Rätten till en god omvårdnad skall inte tas bort på grund av ett missbruk. **Syfte:** Syftet med denna litteraturstudie var att beskriva sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården samt att beskriva de inkluderade artiklarnas datainsamlingsmetod. **Metod:** En beskrivande litteraturstudie där databaserna Cinahl och PsycINFO användes för att hitta vetenskapliga artiklar. 14 kvantitativa och kvalitativa artiklar inkluderades i studien och granskades och sammanställdes av författarna. **Resultat:** Resultatet i studien visade att sjuksköterskan i vården av personer med missbruksproblematik kan ha negativa attityder till denna patientgrupp. De negativa attityderna kan orsakas av samhällets stigmatisering mot missbruk, det oförutsägbara beteendet samt hotfulla situationer som kan uppstå i arbetssituationen. Attityderna sågs vara bättre hos de sjuksköterskor som hade längre erfarenhet och mer kunskap inom missbruksproblematik. Vid granskning av metodologiska aspekten framkom att alla de inkluderade artiklarna hade beskrivit datainsamlingsmetoden, dock med varierande noggrannhet. Majoriteten av de granskade artiklarna använde frågeformulär som datainsamlingsmetod. **Slutsats:** Vården av personer med missbruksproblematik skall ske på samma villkor som till andra patientgrupper. För att förbättra attityder och fördomar mot dessa personer krävs utbildning och kunskap.

Nyckelord: Attityd, sjuksköterska, missbruksproblematik

Background: Drug addiction causes health problems and the nurse meet people with addiction problems in all health facilities. Lack of knowledge, prejudices and negative attitudes is something that occurs to these people in the community and can influence the nurse's attitude toward these people. The right to good health care should not be removed because of an addiction. **Aim:** The aim of this study was to describe nurses' attitudes and experiences to caring people with addiction problems in inpatient care and to describe the articles included data collection method. **Method:** A descriptive literature where the databases Cinahl and PsycINFO was used to find scientific articles. 14 quantitative and qualitative articles were included in the study and were reviewed and compiled by the authors. **Results:** The results of the study showed that the nurse in the care of people with addiction problems may have negative attitudes towards this population. The negative attitudes can be caused by society's stigma against abuse, people with addiction problems and his unpredictable behavior and threatening situations in the work situation. Attitudes was seen to be better in those nurses who have more experience and more knowledge in the substance use problems. In reviewing methodological aspect revealed that all the included articles had described data collection method, however, with varying accuracy. The majority of the reviewed articles used questionnaire data collection method. **Conclusion:** The care of people with addiction problems should occur on the same terms to other patient groups. To improve attitudes and prejudices against these people require training and knowledge.

Keywords: Attitude, nurse, substance abuse problem

Innehåll

1. Introduktion	1
1.1 Missbruk	1
1.2 Beroende	1
1.3 Den vårdande relationen	2
1.4 Sjuksköterskans roll	2
1.5 Narkotika	3
1.6 Begreppsdefinition	4
1.6.1 Attityd	4
1.6.2 Missbruk och beroende	4
1.7 Teoretisk referensram	5
1.8 Problemformulering	6
1.9 Syfte	6
1.10 Frågeställningar	6
2. Metod	7
2.1 Design	7
2.2 Databaser	7
2.3 Sökord/ Sökstrategier	7
2.4 Inklusionskriterier	7
2.5 Exklusionskriterier	8
2.6 Sökstrategier och utfall av sökning i databaser	8
2.7 Dataanalys	10
2.8 Forskningsetiska överväganden	11
3. Resultat	12
3.1 Att vårda personer med missbruksproblematik	12
3.2 Rädslor i vårdandet av personer med missbruksproblematik	13
3.3 Sjuksköterskans attityder till personer med missbruksproblematik.	13
3.4 Utbildning och arbetslivserfarenhet	15
3.5 Metodologisk aspekt	16
4. Diskussion	17
4.1 Huvudresultat	17
4.2 Resultatdiskussion	17

<i>4.3 Metodologisk aspekt</i>	20
<i>4.4 Metoddiskussion</i>	21
<i>4.5 Kliniska implikationer för omvårdnad och förslag till vidare forskning.</i>	23
<i>4.6 Slutsats</i>	23
5. Referenser	24
6. Bilagor	30

1. Introduktion

Människan har länge använt olika medel för att uppnå berusning. Förr i tiden sågs berusning som ett sätt att komma i kontakt med gudar medan det idag mest handlar om fest eller ett sätt att fly undan verkligheten. Olika droger ger olika berusningseffekter men i grund och botten påverkar alla medel hjärnan och medvetandet på ett eller annat plan (Agerberg 2004).

1.1 Missbruk

Då användningen av narkotika hos en person medför så pass stora konsekvenser att personer i den brukandes omgivning blir inblandade, olyckor inträffar eller att polis och myndighet kopplas in och personen trots uppkomsten av dessa problem fortsätter att bruka droger klassas det som missbruk (Socialstyrelsen 2015).

Det finns klara samband mellan ohälsa och missbruk, kroppen påverkas negativt på både det fysiska och psykologiska planet vid användning av narkotika (Ringberg 2009). Narkotikan ger ett tillfälle att fly från lidande och ångest. Användningen av drogen hjälper till att hantera känslor av skam och otillräcklighet (Wiklund 2009).

1.2 Beroende

När begäret av drogen är så stort att de tagit kontroll över livet är det ett beroende (Agerberg 2004).

Beroende är ett begrepp som används i samband med olika substanser eller ämnen så som narkotika, alkohol och vissa läkemedel (Can 2014).

Risken för att utveckla ett beroende skiljer sig mellan olika preparat men narkotikan utvecklar ett beroende snabbare än vad alkohol gör (Ringberg 2009). George Koob, professor i neurofarmakologi, beskriver hur drogerna har en sak gemensamt- de får människor att må bra för stunden och lockar människor till den känslan som drogen ger. Det är de människor som hela tiden fortsätter att bruka drogen och aldrig ger hjärnan en chans att vila som lägger väg för ett beroende. Då individen fastnat i ett beroende är det drogen som styr livet. Det finns ingenting annat som anses vara viktigare, beroendet har tagit överhand (Agerberg 2004).

En heroinmissbrukare har sagt:

”Om någon hade sagt att idag släpps en atombomb över Stockholm, så hade du inte brytt dig.”

(Agerberg 2004, s.26).

1.3 Den vårdande relationen

En grundläggande betydelse i vårdandet är vårdrelationen mellan sjuksköterska och patient. Sjuksköterskan är den vårdande i mötet med patienten och ställs många gånger inför krävande möten med ett stort ansvar att hjälpa patienter i många olika beroende situationer (Snellman 2009).

Sjuksköterskans egna värderingar och syn på sin yrkesroll påverkar i hög grad förhållningssättet i mötet med den enskilde patienten (Florin 2009).

Svenska Sjuksköterskeförningens (2010) värdegrund för omvårdnad lägger vikt på människors lika värde. Värdegrunder handlar främst om relationer mellan människor. Värdegrunder behöver inte alltid handla om ett positivt beteende utan det kan också handla om anvisningar så som hur gränser ska sättas och destruktiva beteenden kan stoppas i en verksamhet. En värdegrund får aldrig exkludera någon människa oavsett dess bakgrund. Syftet med en värdegrund är att skapa ett gemensamt förhållningssätt och en gemensam etisk plattform som grund för det dagliga arbetet i en verksamhet. Enligt patienterna på ett behandlingshem kände de att flertalet sjuksköterskor inte alltid förstod vilken hjälp patienterna ville ha och att personal och patient många gånger hade olika uppfattningar om hur en behandling mot narkotikamissbruk ska se ut. Många deltagare i studien värderade en god relation mellan dem och sjuksköterskan där de hade stor respekt för de som gav en varm, förstående och stöttande vård (Deering, Horn & Frampton 2012).

1.4 Sjuksköterskans roll

Enligt ICN:s etiska kod för sjuksköterskor ska sjuksköterskan främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa samt lindra lidande. Vården skall ges respektfullt till alla patienter oavsett bakgrund (Svensk sjuksköterskeförning 2014). En sjuksköterska bör

ha goda teoretiska kunskaper, ett etiskt förhållningssätt och en förmåga att utföra praktiska arbetsuppgifter för att ge ett gott vårdande (Lidén 2009).

Sjuksköterskan ansvarar för att påbörja och främja insatser som tillgodoser allmänhetens och i synnerhet sårbara befolkningsgruppers hälsa och sociala behov. Sjuksköterskan ska ta ställning mot oetiska metoder och förhållanden. Detta ligger till grund för den attityd sjuksköterskan bör möta alla patienter med (Svensk Sjuksköterskeförening 2014).

1.5 Narkotika

Narkotika är ett av sjukvårdens och samhällets problem (Berglund & Rydberg 1995) och förekommer i alla samhällsklasser medan det för några decennier sedan var begränsat till vissa grupper av människor (Ringberg 2009).

Missbruk av narkotika i Sverige har skattats till ungefär 55 000 personer. När det gäller missbruk av receptbelagda läkemedel har antalet uppskattats till någonstans mellan 45 000 och 65 000 personer (Socialstyrelsen 2015). År 2012 rapporterade World Drug Report ungefär 200 000 dödsfall på grund av heroin (opiater) och kokain (centralstimulerande).

Läkemedel och hälsofarliga preparat med beroendeframkallande egenskaper eller starka effekter klassas som narkotika (Läkemedelsverket 2015). Narkotika delas in i olika grupper såsom cannabis, centralstimulantia, hallucinogener, opiater och narkotikaklassade läkemedel (Ringberg 2009).

Enligt Svensk lag är det olagligt att inneha, bruka eller sälja narkotika. Ett narkotikamissbruk medför många hälsoproblem och dödligheten är högre bland personer med narkotikamissbruk jämfört med den övriga befolkningen i landet (Folkhälsorapport 2009). Vid tillfällen där nålar delas mellan narkomaner finns även stora risker att drabbas av olika blodsmittor (Ringberg 2009).

I en studie av Roe, Beynon, Pickering & Duffy (2012) berättade människor med missbruksproblematik att droganvändningen gett en negativ effekt på deras hälsa. Droganvändningen resulterade i kroniska sjukdomar och livshotande tillstånd vilket ledde till behov vård och sjukhusvistelse. Några av sjukdomarna de tog upp var Hepatit,

lever cirros, diabetes, stroke och cirkulationsproblem. De berättade också om hur deras drogmissbruk och livsstil kunde resultera i undernäring och nedsatt rörelsefunktion.

1.6 Begreppsdefinition

1.6.1 Attityd

En attityd beskrivs som ett inlärt sätt att tänka, känna eller uppföra sig till en specifik person eller grupp. Detta i både positiv och negativ bemärkelse. Vilken attityd en människa har avspeglas i sättet denne uppför sig samt reagerar på andra människors beteenden.

En attityd består av olika delar: kognitiva, affektiva och konativa. Det kognitiva står för kunskap och övertygelse. Affektiva talar om känslor medan det konativa handlar om beteende och beslut. För att kunna förändra attityder är det viktigt att se till alla dessa delar och inte bara koncentrera sig på att sprida kunskap (Österling, 1995).

Enligt Philips (2007) studie visades att det fanns mycket negativa sociala attityder mot narkotika missbrukare och de rankades väldigt lågt i det sociala samhället. Thulin (1995) påpekar att denna grupp av människor ofta känner sig utanför i samhället och kan ha en misstro mot andra människor. Många gånger är denne expert på att manipulera och ljuga, vilket också bidrar till samhällets generella syn.

I en studie av Ahern, Stuber & Galea (2007) kunde det ses att stigmatisering och diskriminering bland droganvändare i samhället var stor. Drogmisbrukare beskriver hur de upplever stigmatisering i samband med deras droganvändning. 85 % av de tillfrågade svarade att de tror att de flesta människor antar att de på grund av sitt missbruk är opålitliga. 84,5% svarade också att människor ofta tror att narkotikamisbrukare är farliga. 74 % av de tillfrågade berättade att de ibland undvek att träffa andra människor för att de såg ner på dem på grund av sitt droganvändande. De kunde också finnas stor diskriminering från familjemedlemmar.

1.6.2 Missbruk och beroende

I vården av människor som har problem med droger skiljs missbruket och beroendet mellan varandra, enligt det internationella diagnossystemet Diagnostic and Statistical manual of mental disorders (DSM). Missbruk riktar sig mest till de sociala konsekvenserna i livet medan beroende är en diagnos som riktar in sig på alla plan så som psykologiska, fysiska och sociala. Missbruk handlar mer om bestämda perioder

eller situationer i livet när missbruk sker medan ett beroende tar tid att utveckla. Om missbruket kontinuerligt fortsätter leder det till ett beroende (Agerberg 2004).

1.7 Teoretisk referensram

Patricia Benner (1993) beskriver att genom övning och att se olika situationer utvecklas sjuksköterskans kunskap och färdigheter. Kunskapsutvecklingen sker i olika steg vilket beskrivs i fem olika stadier: novis, avancerad nybörjare, kompetent, skicklig och expert. I första fasen, Novis- beskrivs sjuksköterskan som en nybörjare som saknar erfarenhet men trots detta förväntas ha ett professionellt arbetssätt. En nybörjare vägleder sig av ett ställt och begränsat regelstyrt beteende som är baserat på teoretisk kunskap.

I den andra fasen, avancerad nybörjare har sjuksköterskan nu vart med om och sett olika situationer men insatserna är knappt godkända. Sjuksköterskans insatser vilar fortfarande på ett regelstyrt beteende och har svårt att se situationer ur ett helhetsperspektiv.

I den tredje fasen, kompetenta sjuksköterskor - har sjuksköterskan arbetat i några år, fått erfarenhet och många pusselbitar har fallit på plats. Sjuksköterskan har varit med om de omständigheter som denne ställs inför och kan prioritera och behärska olika oväntade situationer. Det kan dock fortfarande vara svårt att se saker ur ett helhetsperspektiv, något som infaller i den fjärde fasen. I denna fas, skicklig, vet nu sjuksköterskan när en situation faller utanför det normala och har förmåga att anpassa sina insatser utifrån omständigheterna. Sjuksköterskan uppfattar situationen utifrån en helhet istället för i aspekter.

I den femte fasen, expert har sjuksköterskan mycket erfarenhet i sitt bagage och uppfattar varje situations problem med säkerhet utan att slösa tid och resurser på det icke relevanta (Benner 1993).

Erfarenhetsbaserad kunskap är en viktig del av lärandet inom vården (Nilsson-Kajermo & Wallin 2009).

Med erfarenhet menas att utifrån iakttagelser samt praktiskt utförande bygga och förvärva ny kunskap. Upprepade handlingar leder till ny erfarenhet och kunskap om en specifik situation (Haglund2015).

1.8 Problemformulering

Rätten till en god omvårdnad ska inte tas bort på grund av ett bakomliggande missbruk. Bristande kunskap, negativa attityder och fördomar är dock något som förekommer i samhället och kan påverka sjuksköterskans professionella förhållningssätt. Därav ses det betydelsefullt att beskriva hur sjuksköterskans attityder till personer med missbruksproblematik förhåller sig, för att öka kunskapen och förståelsen till en god omvårdnad som ges till alla. Enligt Socialstyrelsens "Kompetensbeskrivning för sjuksköterskor" ska sjuksköterskan tillgodose varje patients individuella omvårdnadsbehov (Socialstyrelsen 2005).

1.9 Syfte

Syftet med denna litteraturstudie var att beskriva sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården samt att beskriva de inkluderade artiklarnas datainsamlingsmetod.

1.10 Frågeställningar

1. Vilka attityder och erfarenheter har sjuksköterskor till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården?
2. Hur beskrivs datainsamlingsmetoden i de utvalda artiklarna?

2. Metod

2.1 Design

Litteraturstudie med beskrivande design (Polit & Beck 2008).

2.2 Databaser

Databaser som använts för att hitta vetenskapliga artiklar till denna litteraturstudie var Cinahl och PsycINFO. Cinahl är en lämplig databas för forskning inom hälso- och sjukvård, inom sjuksköterskans område (Polit & Beck 2008). PsycINFO valdes eftersom att denna databas publicerar artiklar om psykologisk forskning inom omvårdnad (Forsberg & Wengström 2008).

2.3 Sökord/ Sökstrategier

De valda sökorden som användes var: Nurse attitudes, substance abuse och substance use disorders. Dessa sökord var cinahl headings i Cinahl medan de söktes som fritext i PsycINFO. Drug abuse söktes som thesaurus-term i PsycINFO medan det söktes som fritext i Cinahl. MeSH-termen professional patient relations användes i båda databaserna.

Medical subject headings (meSH) användes för att få förslag på användbara ämnesord i databaser (Forsberg & Wengström 2008). Sökningarna gick från att vara bred till att smalna av med de booleanska termerna AND och NOT. Booleanska termer kan enligt Forsberg och Wengström (2008) bidra till att avgränsa en sökning.

2.4 Inklusionskriterier

Den föreliggande litteraturstudiens inklusionskriterier var att artiklarna skulle vara vetenskapliga och att de var skrivna med kvalitativ eller kvantitativ ansats. Vidare skulle artiklarna vara skrivna på engelska och artiklarna skulle vara peer-review. För att en artikel ska vara peer-reviewed innebär att forskare med ungefär samma erfarenhet

som författarna kritiskt granskar forskningsresultatet samt ger feedback (Polit & Beck 2008). De skulle vara publicerade mellan 2005-2015 samt finnas fritt tillgängliga via proxyservern på högskolan i Gävle.

2.5 Exklusionskriterier

De artiklar vars syfte var att beskriva missbruk/bruk av tobak, endast alkoholberoende, inverkan av hiv, smärtproblematik och smärtlindring exkluderades samt artiklar som inte var relevanta till studiens syfte. Litteraturstudier exkluderades samt artiklar där det handlade om sjuksköterskor som arbetade inom primär eller öppenvården. Studier som talade emot varandra exkluderades inte på grund av detta eller för att författarna hade invändningar mot resultatet (Polit & Beck 2008).

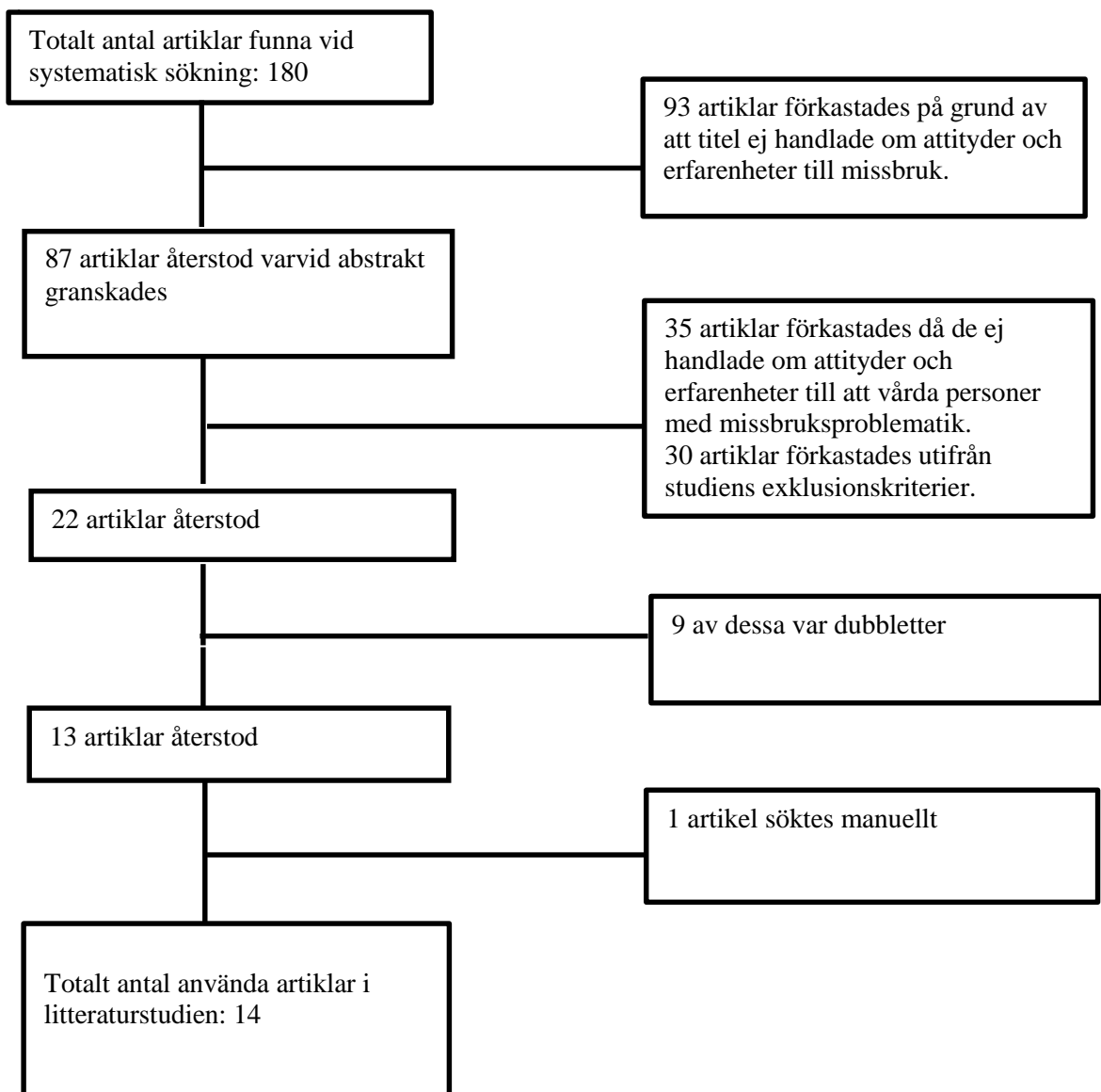
2.6 Sökstrategier och utfall av sökning i databaser

Tabell 1. Resultat databassökningar

Databas	Söktermer	Antal träffar	Dubbletter	Valda källor
Cinahl	Nurse attitudes [Headings]	4811		
Cinahl	Substance use disorders [Headings]	5,485		
Cinahl	Nurse attitudes [Headings] AND drug abuse [fritext]	13	1	0
Cinahl	Nurse attitudes [Headings] AND substance use disorders [Headings]	10		1
Cinahl	Nurse attitudes [Headings] AND professional patient relations [meSH] AND substance abuse [Headings]	7		3
Cinahl	Nurse attitudes [Headings] AND substance abuse [Headings]	27		2
PsycINFO	Nurse attitudes [fritext] AND substance abuse [fritext]	43	4	0

PsycINFO	Nurse attitudes [fritext] AND professional patient relations [meSH] AND substance abuse [fritext]	3		0
PsycINFO	Nurse attitudes [fritext] AND substance use disorders [fritext]	10		1
PsycINFO	Nurse attitudes [fritext] AND drug abuse [thesaurus] NOT pain	67	4	6
Manuell sökning	Utifrån relevant artikels referenslista			1
Antal		180	9	14

Urvalsprocessen började med att författarna läste titlarna på samtliga 180 träffar. Av dessa var det 93 artiklar som förkastades på grund av att titeln inte svarade på studiens syfte. Vidare lästes de 87 abstrakten för att få en djupare blick av artiklarnas innehåll varav 35 artiklar förkastades på grund av att de inte svarade på denna studies syfte. 30 artiklar förkastades utifrån exklusionskriterierna där syfte var att beskriva missbruk/bruk av tobak, endast alkoholberoende, inverkan av hiv, smärtproblematik och smärtlindring exkluderades. Litteraturstudier exkluderades samt artiklar som handlade om sjuksköterskor som arbetade inom primär eller öppenvården. 22 artiklar återstod varav 9 var dubletter. En manuell sökning gjordes utifrån relevant referenslitteratur i en av de använda artiklarnas introduktion. Efter detta återstod 14 artiklar som användes i studien. Se figur 1.

Figur 1. Innehåller en sammanställning av inkluderade och exkluderade vetenskapliga artiklar.

2.7 Dataanalys

Utvalda artiklar lästes grundligt flera gånger av båda författarna och diskuterades därefter dem emellan huruvida de svarade på litteraturstudiens syfte. Detta granskningsätt kallas triangulering och kan användas för att öka trovärdigheten (Polit & Beck 2008).

Artiklarnas resultat färgkodades och sammanfattades och minskades ner till små grupper som ansågs stämma överens med syftet och de olika resultaten lades senare i

gemensamma högar utifrån de som sa samma sak samt för att författarna skulle få en föräning om vad denna litteraturstudies resultat skulle visa (Polit & Beck 2008). Enligt Forsberg & Wengström (2008) ska de utvalda artiklarna behandlas utifrån studiens frågeställningar och syften vilket författarna till studien gjort. Attityder, utbildning, arbetslivserfarenheter och rädsla var teman som kunde urskiljas efter att artiklarna granskats. Då studiens syfte var att beskriva sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården delades studiens resultat in i följande rubriker: *Att vårda personer med missbruksproblem, Rädslor i vårdandet av personer med missbruksproblematik, Sjuksköterskans attityder till personer med missbruksproblematik, Utbildning och arbetslivserfarenhet*. Rubrikerna valdes för att få en röd tråd i resultatet och så att läsaren lättare kunde se vilket resultat denna litteraturstudie presenterade. Gällande de granskade artiklarnas datainsamlingsmetod (frågeställning 2) granskades de valda artiklarnas metodavsnitt och sammanställdes. Artiklarnas metodrubrik, design och dataanalys färgmarkerades. Frågeställning 2 presenteras och diskuteras i löpande text under rubrikerna *Metodologisk aspekt*.

2.8 Forskningsetiska överväganden

Enligt Forsberg och Wengström (2008) ska etiska överväganden alltid göras. Hänsyn till urval och hur författarna visar resultatet ska tas innan en systematisk litteraturstudie inleds. Vid vetenskaplig forskning är god etik viktig samtidigt som en grundlig redovisning av de inkluderade artiklarnas resultat ska finnas (Forsberg & Wengström 2008). Författarna till denna litteraturstudie läste de inkluderade artiklarna, diskuterade och ansträngde sig tillsammans vid översättningen från engelska till svenska. Vid litteraturstudier bör studier väljas där etiska överväganden gjorts eller där studien fått tillstånd från en etisk kommitté (Vetenskapsrådet 2014). Författarna var medvetna om de etiska riktlinjer samt lagar som fanns innan påbörjandet av studien. Samtliga artiklar blev granskade och presenterade och inte endast de som stöder författarnas egna åsikter. Studier som motsade varandra exkluderas inte på grund av detta eller för att författarna ansåg det. Författarna tog avstånd från medveten plagiering, förfalskning och förvrängning av resultatet i artiklarna (Polit & Beck 2008).

3. Resultat

Resultatet från denna litteraturstudie kommer att presenteras under 4 rubriker och består av 14 vetenskapliga artiklar. Artiklarnas resultat och metod presenteras i tabellform samt i löpande text. Se bilaga 1 och 2. Den metodologiska aspekten avseende de valda artiklarnas datainsamlingsmetod presenteras i löpande text.

3.1 Att vårda personer med missbruksproblematik

I en studie av Lundahl, Olovsson, Rönngren & Norberg (2013) framkom fyra olika uppfattningar/erfarenheter av vården i relation till personer med missbruksproblematik. För att få svar på hur sjuksköterskor kände inför att vårda missbrukande personer intervjuades sjuksköterskor på en psykiatrisk avdelning. Det som framkom i studien kunde sammanfattas i fyra grupper: en känsla av ångest och förtvivlan, förberedelse inför oförutsägbara situationer, strävan efter en bra relation samt en strävan efter att optimera och utveckla omvårdnaden. Sjuksköterskan ville alltid ge den bästa vården men kände ett stort behov av stöd från sina kollegor i vårdandet av personer med missbruksproblematik. Känslan av ångest och oro kunde sitta kvar länge hos sjuksköterskorna även efter att patienten blev utskriven - ångest över i vilket somatiskt skick patienten var i och oro över att patienten skulle hamna i ett återfall.

Sjuksköterskorna i en annan studie berättade om ångest inför att vårda personer med missbruksproblem men då framförallt gällande risken för oprovocerat beteende. De kunde även känna sig mentalt trötta och utmattade efter en arbetsdag med inneliggande personer som hade ett narkotikamissbruk (Monks, Topping & Newell 2012).

I studien av Natan, Beyil & Neta (2009) framkom det att deltagarna tyckte att detta var en svår patientgrupp och de menade på att avdelningsrutinerna stördes när missbrukande personer var inneliggande på avdelningen.

Enligt Ford (2011) framkom det att omvårdnaden av personer med missbruk var ett krävande och utmanande arbete. De beskrev hur personerna kunde ha ett manipulativt beteende i förhållande till behandling samt hur de var oansvariga i sin egenvård.

I Matheson, Teijlingen, Bond, Cameron & Cronkshaws (2006) studie framkom det att sjuksköterskan strävade efter att ge patienten den bästa möjliga upplevelsen av vården

samt att låta patienten vara så delaktig som möjligt trots evidensbaserad fakta som ibland går emot patientens egen uppfattning om hur vården skall se ut. Sjuksköterskorna berättade att de aldrig startade en behandling omedelbart när patienten blev inlagda. De var noga med att patienten skulle känna tillit till vårdaren samt vårdformen. Det viktiga enligt sjuksköterskorna i denna studie var att patienten aldrig skulle gå därifrån utan att ha kunskap om vad nästa steg i processen var eller med känslan av att de blev lämnade till sitt öde.

3.2 Rädslor i vårdandet av personer med missbruksproblematik

Sjuksköterskorna beskrev om rädsla för sin egen säkerhet och hur patientvåld var ett hinder i omvårdnaden av denna patientgrupp (Ford 2011).

I studien av Howard & Holmshaw (2010) berättade sjuksköterskor att de utifrån erfarenhet i arbetet med personer med missbruksproblematik hade lärt sig att det innebar en ökad risk för våldsamma och aggressiva beteenden. Detta var något som även kunde ses i en studie av Natan, Beyil & Neta (2009) där de tillfrågade menade att de var obehagligt att vårda dessa personer på grund av en större risk för våld och manipulation i jämförelse med andra patientgrupper. I studien framkom dessutom att många av de som arbetade med missbrukande personer var rädda för risken att bli smittade av olika blodsjukdomar.

3.3 Sjuksköterskans attityder till personer med missbruksproblematik.

I en studie gjord på en psykiatrisk avdelning framkom att de flesta sjuksköterskor som arbetade på avdelningen hade en generaliserad och samhällsanpassad attityd och syn på missbrukare men att de personligen bar på andra åsikter och tankar vilket ansågs vara bra för att få många olika synpunkter och för att utveckla vården. En av sjuksköterskorna berättade att det var frustrerande att vårda personer som använde droger och speciellt de som tog med droger till avdelningen, men genom erfarenhet hade lärt sig att inte vara fördomsfull utan försökte hitta ett sätt att hantera situationen samt stödja dessa personer på bästa sätt (Howard & Holmshaw 2010).

McLaughlin, McKenna, Leslie, Moore & Robinson (2006) beskrev att många av de som arbetade med personer som hade missbruksproblematik hade negativa attityder till dessa personer, så som att de var väldigt manipulativa och att allt kretsade kring deras begär.

Det framkom också att de hade för lite kunskap eller inte tillräckligt med kompetens för att hjälpa personer med dessa problem. En liten del av de deltagande uttryckte positiva åsikter och hade en vilja att hjälpa dessa personer, detta var främst de sjuksköterskor som utifrån tidigare erfarenhet lyckats hjälpa personer med missbruksproblematik till ett drogfritt liv.

Lovi & Barr (2009) såg att specialistsjuksköterskor som var anställda på en avdelning för missbrukare hade en vilja att vårda och en positiv attityd för att hjälpa de inneliggande patienterna. Dessa sjuksköterskor menade även att de allmänna sjuksköterskorna som arbetade på andra avdelningar på sjukhuset hade en mer negativ attityd och en ovilja att hjälpa dessa personer. Detta ansågs bero på den bristande arbetsplatsrelaterade samt personliga kunskapen de allmänna sjuksköterskorna hade om missbruksproblematik.

Enligt Natan, Beyil & Neta (2009) framkom det att de flesta sjuksköterskor tyckte att missbrukande personer hade lika rätt till en god vård som andra patientgrupper och att dessa personer inte helt bar ansvaret för sitt hälsotillstånd.

De deltagande sjuksköterskorna i en studie av Skinner, Feather, Freeman & Roche (2007) rapporterade däremot att de tyckte att personer med missbruksproblematik helt och hållet var ansvariga för deras hälsotillstånd men att de ändå kände sympati och empati gentemot dessa personer samt att de inte tyckte att de på grund av sitt missbruk förtjänade en vård av sämre kvalitet. Sjuksköterskorna i studien ovan menade att de kände sig säkra i hur vården till dessa personer skulle ges och att de gör sitt yttersta för att ge en god vård på lika villkor.

En negativ korrelation hittades mellan sjuksköterskornas stereotyper angående missbrukare och sjuksköterskornas aktuella beteende. Det framkom dock att de som hade en mer negativ, stereotypisk syn på personer med missbruksproblematik i det stora hela gav en vård av sämre kvalitet (Natan, Beyil & Neta 2009).

Sjuksköterskor som kunde se utanför samhällets norm och generella syn på missbruk hade ett bättre bemötande och en mer positiv attityd än de sjuksköterskor som hade mer konservativa värderingar (Skinner et al. 2007).

3.4 Utbildning och arbetslivserfarenhet

Sjuksköterskorna berättade om hur viktig erfarenheten inom vården av personer med missbruksproblematik var och hur viktigt det var med utbildning i ämne. Ett återkommande tema som utkom från intervjuerna var att personer med missbruksproblematik var en väldigt dominant grupp och att de med mindre erfarenhet från denna typ av vårdande, eller de som var nyutexaminerade, hade mer problem att hantera vissa situationer i jämförelse med de sjuksköterskor som hade mer erfarenhet. Det visades även att specialistsjuksköterskorna inom missbruk och psykisk ohälsa ansåg att de sjuksköterskor som inte hade någon utbildning inom missbruk saknade kunskap om de bakomliggande orsakerna till att ett drogmissbruk kunde uppstå, så som depression och ångest (Lovi & Barr 2009).

I en studie av Chang & Yang (2012) visades att sjuksköterskor som arbetade på en psykiatrisk avdelning, hade en ledarroll inom arbetet och stor erfarenhet av att arbeta med missbrukande personer hade en mer positiv attityd.

Sjuksköterskorna beskrev att de kände sig osäkra när det gällde vård av personer med bakomliggande missbruk. Detta var någonting som speglades i både sjuksköterskans och patientens upplevelse av vården. Sjuksköterskorna beskrev hur de kämpade med att vårda dessa personer i enlighet med deras profession men rapporterade både lågt stöd från arbetsplatsen, dålig utbildning i ämnet samt brist på arbetsplatsrelaterad utbildning (Ford, Bammer & Becker 2007; Ford, Bammer & Becker 2009).

Nästan en fjärdedel av de deltagande i studien av Ford, Bammer & Becker (2007) rapporterade att de fått ta del av arbetsrelaterad utbildning vilket betydde att drygt 75% inte fått möjligheten att utveckla sin kunskap i ämnet, men 25% sa ändå att de kände sig kvalificerade nog att vårda personer med missbruksproblematik. Detta kan kopplas till en studie av Munro, Watson & McFadyen (2006) där det framkom att utbildning var någonting som fattades hos personalen och att kunskap och utbildning förbättrade sjuksköterskans attityd. Sjuksköterskorna fick genomgå en intervention som specialanpassades efter vad sjuksköterskorna ansåg behöva lära sig och de fick därefter träning samt utbildning i fyra dagar. Den terapeutiska attityden hos de deltagande i den experimentella gruppen kunde mätas markant bättre än innan interventionen och hade förbättrats ytterligare vid återbesöket som gjordes ett halvår senare.

Sjuksköterskor i en annan studie menade på att det var viktigt att alla sjuksköterskor oavsett arbetsplats uppdaterade sin kunskap i ämnet för att kunna bemöta dessa personer på ett professionellt plan (Lundahl et al. 2013).

Raistrick, Tober & Unsworth (2014) hade i sin studie sett att sjuksköterskorna som deltog i studien var medioker i mätningen av inställning och attityd gentemot missbrukande personer och att kunskap och utbildning i missbruksproblematik förbättrade denna attityd.

3.5 Metodologisk aspekt

För att besvara frågeställning två vilken rör den metodologiska aspekten samt den metodologiska delen i denna litteraturstudies syfte granskades de inkluderade artiklarnas datainsamlings metod. De granskade artiklarna hade alla beskrivit datainsamlingsmetoden, dock med varierande noggrannhet. Majoriteten av de granskade artiklarna använde frågeformulär som datainsamlingsmetod, varav två undersökningsgrupper fick sina enkäter mailade till sin adress i hemmet samt på arbetet (Ford 2011; Ford, Bammer & Becker 2007). Resterande frågeformulär delades ut till de deltagande sjuksköterskorna eller postades till arbetsadressen (Chang & Yang 2012; Howard & Holmshaw 2010; Matheson et al. 2006; Munro, Watson & McFadyen 2006; Natan, Beyil & Neta 2009; Raistrick, Tober & Unsworth 2014; Skinner et al. 2007). Munro, Watson & McFadyen (2006) använde sig även av fyra dagars träning för halva delen av deltagarna för att sedan mäta den terapeutiska attityden igen och se om förbättringar uppstått.

Howard & Holmshaw (2010) använde förutom frågeformulär även individuella intervjuer som datainsamlingsmetod. Fyra studier använde semistrukturerade intervjuer som insamlingsmetod (Lovi & Barr 2009; Lundahl et al. 2013; Matheson et al. 2006; Monks, Topping & Newell 2012). Intervjuerna ovan hade en tidsram på 25-145 minuter. McLaughlin et al. (2006) använde en fokusgrupp samt individuella intervjuer. Tidsramen för dessa angavs ej. Det nämndes heller inte var dessa intervjuer eller fokusgruppen utfördes. Ford, Bammer & Becker (2009) hade gjort en regressionsanalys av en tidigare studie och beskrev i detalj den terapeutiska attityden sjuksköterskor hade till personer med missbruksproblematik.

4. Diskussion

4.1 Huvudresultat

Syftet med litteraturstudien var att beskriva sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården. Resultatet i litteraturstudien presenterades under 4 rubriker: *Att vårda personer med missbruksproblematik, Rädslor i vårdandet av personer med missbruksproblematik, Sjuksköterskans attityder till personer med missbruksproblematik samt Utbildning och arbetslivserfarenhet.*

Resultatet beskrev att sjuksköterskan i vården av missbrukande personer kan ha negativa attityder till denna patientgrupp. De negativa attityderna till den missbrukande personen kunde orsakas av samhällets stigmatisering mot missbruksproblematik och arbetssituationen med den missbrukande personen där oförutsägbara beteenden och hotfulla situationer kunde uppstå. Attityderna sågs vara bättre hos de med längre erfarenhet och mer kunskap inom vården av personer med missbruksproblematik. I resultatet fanns också den metodologiska aspekten där de inkluderade artiklarnas datainsamlingsmetod beskrevs med varierande noggrannhet.

4.2 Resultatdiskussion

Att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården beskrevs vara ett svårt och krävande arbete. I sjuksköterskans möte med den missbrukande personen kunde känslor av ångest, rädsla och oro uppkomma. Sjuksköterskorna beskrev att personer med missbruksproblematik kunde ha ett manipulativt beteende och att det ökade risken för att hamna i våldsamma situationer vilket beskrevs som ett hinder i vårdandet (Ford 2011; Howard & Holmshaw 2010; Monks, Topping & Newell 2012; Natan, Beyil & Neta 2009). För att sjuksköterskan skulle kunna hantera sådana situationer och möta förutsägbara händelser behövdes stor erfarenhet samt att sjuksköterskan nått nivån i att vara den kompetenta sjuksköterskan (Benner 1993).

I en studie av Ahern, Stuber & Galea (2007) framkom det att stigmatisering och diskriminering av missbrukare i samhället överlag var stor. Patienterna beskrev att de på

grund av deras missbruksproblematik upplevde stigmatisering och diskriminering ute i samhället samt hur de upplevdes som opålitliga och farliga.

Sjuksköterskorna hade enligt Howard & Holmshaw (2010) en generaliserad och samhällsanpassad attityd mot missbrukare. Detta kunde även ses i en studie av Morgan (2006) där personer med missbruksproblematik berättade att de ofta förväntade sig negativa attityder från vården på grund av samhällets syn av missbrukare och hur detta var något som ofta speglade sig i sjuksköterskans attityder till dessa personer.

Sjuksköterskorna beskrev om hur de ändå kämpade med att vårda dessa personer i enlighet med deras profession (Ford, Bammer & Becker 2007; Ford, Bammer & Becker 2009). I Mathesons et al. (2006) studie framkom det att sjuksköterskan strävade efter att ge dessa personer den bästa möjliga upplevelsen av vården samt att låta dem i den mån det fungerade vara delaktig i sin vård.

Bristen på kunskap beskrevs vid återkommande tillfällen som ett bekymmer i att hålla en god attityd i vårdandet av personer med missbruksproblematik. Sjuksköterskorna upplevde brist på utbildning gentemot personer med dessa problem. Detta var något som var signifikant associerat till sjuksköterskornas attityder och upplevelser av vården till dessa personer (Chang & Yang 2012; Ford, Bammer & Becker 2007; Ford, Bammer & Becker 2009; Lovi & Barr 2009; Munro, Watson & McFadyen 2006; Raistrick, Tober & Unsworth 2014).

Detta syntes i Monks, Topping & Newell (2012) studie där personer med missbruksproblematik själva berättade om en upplevd brist på kunskap från sjuksköterskorna och hur detta gav dem en känsla av hot mot deras vård. De menade att de på grund av deras droganvändning inte fick en rättvis vård.

Sjuksköterskan skall i sin profession främja människors hälsa. Med respekt för mänskliga rättigheter skall omvårdnaden ges respektfullt och rättvist oberoende av social ställning. Sjuksköterskan skall alltid se till principen om alla människors lika värde och rätt till samma vård oavsett dennes bakgrund (Svensk sjuksköterskeförening 2014).

Kombinationen av negativa attityder, brist på kunskap, utbildning samt erfarenheter av aggression och brist på tillit mellan parterna gav en disharmoni i relationen mellan sjuksköterska och patient. Patienterna berättade att när en sjuksköterska var trevlig och öppen mot dem gav de samma respons tillbaka (Monks, Topping & Newell 2012).

Sjuksköterskor som hade fått utbildning i arbetet med människor där det fanns missbruksproblematik påträffades ha mindre negativa attityder gentemot dessa personer (Howard & Holmshaw 2010).

De med mindre erfarenhet från vården inom missbruksproblematik eller de som var nyutexaminerade, hade mer problem att hantera vissa situationer i jämförelse med de sjuksköterskor som hade mer erfarenhet (Lovi & Barr 2009).

Som ny och oerfaren vägleder sig sjuksköterskan via arbetsplatsens riktlinjer och genom teoretisk kunskap. Som novis var sjuksköterskan mottaglig för utbildning (Benner 1993). Detta kunde också ses i McLaughlin et al. (2006); Chang & Yang (2012) studie där de sjuksköterskor med mer erfarenhet av att arbeta med missbrukande personer hade en mer positiv attityd. Medan de i Howard & Holmshaws (2010) studie sett motsatsen. Hur lång tid de hade arbetat visade sig inte ha någon påverkan på om de hade en bättre eller sämre attityd. En sjuksköterska berättade att denne genom erfarenhet lärt sig att inte vara fördomsfull utan försökt hitta ett sätt att hantera situationen samt stödja dessa personer på bästa sätt.

För att en erfarenhet skall bli till kunskap krävs reflektion och kritiskt granskande av sitt handlande. Om sjuksköterskorna inte reflekterade över sitt handlande kunde detta motverka förnyelse och utveckling inom vården. Erfarenhetsbaserad kunskap var en viktig del av lärandet inom vården (Nilsson-Kajermo & Wallin 2009). Detta återkom i Patricia Benners (1993) beskrivning av sjuksköterskans utveckling från novis till expert, där hon talade om erfarenhetens betydelse och att erfarenhet inte per automatik leder till inläring utan att det är när sjuksköterskans teoretiska kunskap och erfarenheter kombineras som kunnande uppnås.

Sjuksköterskan skall vägleda genom förändringar och kunna ge patienten möjligheten att avsluta gammalt. För att åstadkomma detta krävdes det att som sjuksköterska ha förståelse och öppenhet för patientens livsstil och bakgrund. Ibland fås detta genom erfarenheter från liknande patientsituationer eller från personliga erfarenheter (Benner 1993).

I studien av Natan, Beyil & Neta (2009) framkom det att sjuksköterskor som vårdade personer med missbruksproblematik hade en rädsla för att smittas av olika blodsjukdomar.

Sjuksköterskor som genomgått utbildning i hur de skulle reducera risken att bli smittad eller att reducera sjukdomens utbrott hade en högre acceptans för narkotikamissbrukare överlag (See et al. 2011).

4.3 Metodologisk aspekt

Sex artiklar använde en kvalitativ ansats samt individuella och/eller semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod (Howard & Holmshaw 2010; Lovi & Barr 2009; Lundahl et al. 2013; Matheson et al. 2006; McLaughlin et al. 2006; Monks, Topping & Newell 2012). De individuella, så kallade "face-to-face" intervjuer är ett intimt och respektabelt sätt att få fram information, men kan samtidigt vara kostsamt i form av träning för den intervjuande samt i personlig tid (Polit & Beck 2008). Lundahl et al. (2013) utförde två av intervjuerna över telefon. Telefonintervjuer är ett mindre kostsamt sätt och kan vara en bra metod om intervjuerna är korta, opersonliga samt om deltagarna och forskarna haft tidigare kontakt med varandra (Polit & Beck 2008).

Semistrukturerade intervjuer ger deltagarna chansen att svara med deras egna ord med guidning från forskarna då de har strukturerat frågorna på så sätt att de hela tiden håller sig inom samma ämne och ram. För att deltagarna skall känna sig bekväma i att uttrycka sina känslor och åsikter bör den som intervjuar inte öppet visa negativitet eller misstänke till vad deltagarna uttrycker. Deltagarna skall känna att den information de lämnar är viktig (Polit & Beck 2008).

En ostrukturerad intervju kan däremot användas om författarna till studien i fråga inte har någon klar idé om vad det är de behöver veta. En ostrukturerad intervju innebär att den intervjuade själv får berätta utan att författaren har specifika frågor och ämnen de vill att deltagaren ska belysa (Polit & Beck 2008).

Intervjuerna spelades in och transkriberades för att forskarna skulle få en mer djupgående bild av resultatet (Howard & Holmshaw 2010; Lovi & Barr 2009; Lundahl et al. 2013; McLaughlin et al. 2006; Monks, Topping & Newell 2012).

I studien av Matheson et al. (2006) nämns ingenting huruvida intervjuerna spelades in. Howard & Holmshaw (2010) använde en mixad ansats och förutom individuella intervjuer användes även frågeformulär. Åtta artiklar använde en kvantitativ ansats med frågeformulär som datainsamlingsmetod (Chang & Yang 2012; Ford 2011; Ford, Bammer & Becker 2007; Ford, Bammer & Becker 2009; Munro, Watson

& McFadyen 2006; Natan, Beyil & Neta 2009; Raistrick, Tober & Unsworth 2014; Skinner et al. 2007). Frågeformulär är enligt Polit & Beck (2008) ett enkelt sätt att samla information men är inte alltid lika tillförlitligt som individuella intervjuer då de deltagandes förmåga att uttrycka sig i skrift kan skilja. Det är dessutom väldigt viktigt att frågorna är skrivna på ett enkelt och konkret sätt för att alla deltagare ska ha lika stor chans till förståelse.

McLaughlin et al. (2006) använde även fokusgruppsintervjuer som insamlingsmetod. Fokusgrupper kan vara ett effektivt sätt att fastställa människors tankar och idéer med hjälp av diskussioner dem emellan. Moderatören som håller i intervjun styr diskussionen med bestämda frågor och/eller ämnen (Polit & Beck 2008). En svaghet med fokusgrupper kan vara att deltagarna blir påverkade av de andra deltagarna i gruppen samt att de ger liknande svar som de andra i gruppen eller att de svarar någonting annat på grund av rädsla för andras åsikter (Forsberg & Wengström 2008). Det kan underlätta om personerna i fokusgruppen delar samma bakgrund (Polit & Beck 2008). Regressionsanalyser av tidigare studier kan användas för att undersöka och dra ytterligare slutsatser om tidigare forskningsresultat (Ford, Bammer & Becker 2009; Polit & Beck 2008).

4.4 Metoddiskussion

Syftet med denna litteraturstudie var att beskriva sjuksköterskors attityder och erfarenheter till att vårda personer med missbruksproblematik inom slutenvården. Denna litteraturstudie är byggd av en deskriptiv design vilket menar att resultatet beskriver och bygger på redan funnet forskningsmaterial (Forsberg & Wengström 2008).

Systematiska sökningar för att finna forskning som svarade på litteraturstudiens syfte gjordes i två databaser. Databasen Cinahl valdes efter Polit & Becks (2008) rekommendationer för lämpliga databaser innehållande artiklar relaterade till ämnet vårdvetenskap. Den andra databasen som användes för de systematiska sökningarna var PsycINFO som enligt Forsberg & Wengström (2008) är en lämplig databas för att hitta relevant information som berör den psykologiska aspekten inom sjuksköterskans omvårdnadsområde. Alla valda artiklar var publicerade mellan 2005-2015 vilket enligt

Forsberg & Wengström (2008) är en styrka då litteraturstudier bör baseras på aktuell forskning inom det valda området. Mer än en databas användes för att söka relevanta artiklar, vilket även det är en styrka. Systematiska sökningar gjordes med sökordet ”nurse attitudes” men trots detta framkom under resultatbearbetningen att de inkluderade artiklarna beskrev erfarenheter och upplevelser. Författarna i föreliggande litteraturstudie ser att detta kan bero på att attityder formas och påverkas av livets erfarenheter och upplevelser. Detta kan vara en svaghet då artiklar avseende de beskrivna erfarenheter som framkommer i föreliggande resultat hade kunnat vara utförligare om ytterligare studier gällande enbart erfarenheter inkluderats.

Under arbetets gång har artiklarna bearbetats av båda författarna och lästs grundligt för att lättare se att kriterierna för denna litteraturstudie har följts. Exklusions- och inklusionskriterierna som valdes gjorde att författarna lättare kunde exkludera artiklar som ej var relevanta för studiens syfte. Dock kan inklusionskriterierna ha gjort att relevanta artiklar exkluderats per automatik relaterat till kriteriet ”full fri text” eller att artiklarna skulle vara tillgängliga via Högskolans proxyserver där betydelsefulla artiklar kan ha gått förlorade. I översättning från engelska till svenska kan textdelar förlora sin innebörd eller förvrängas vilket är en svaghet. För att minska risken för detta läste båda författarna artiklarna samt kontrollerade översättningen mot internettjänsten Google translate.

I resultatbearbetningen har återkommande delar från olika artiklar samlats i kategorier vilket enligt Polit & Beck (2008) är ett bra sätt att bearbeta och skriva en litteraturstudie. De vetenskapliga artiklarna som var inkluderade i studien hade både kvalitativa och kvantitativa ansatser. Kvalitativa studier är ofta observationsstudier med tillhörande intervjuer medan kvantitativa studier samlar information via statistik och skalor (Polit & Beck 2008).

Alla inkluderade artiklar i litteraturstudien var vetenskapligt granskade vilket författarna anser vara en styrka då det endast framkommer relevant information, fakta samt granskad information.

Majoriteten av de inkluderade artiklarna i denna studie hade ett etiskt godkännande från Universitetet där studien utfördes eller från en etisk kommitté. Tre av de utvalda artiklarna nämner ingenting om ett etiskt godkännande men i studien av McLaughlin et al. (2006) står att deltagarna gavs information om att de när som helst kunde lämna

studien medan deltagarna i studien av Skinner et al. (2007) var anonyma (Ford 2011; McLaughlin et al. 2006; Skinner et al. 2007).

4.5 Kliniska implikationer för omvårdnad och förslag till vidare forskning.

I litteraturstudiens resultat framkom det att erfarenhet och kunskap påverkar sjuksköterskornas attityder mot den missbrukande personen. Författarna ser att i arbetet med missbruksproblematik bör kontinuerlig utbildning och reflektion finnas på arbetsplatsen. Då samhällets stigmatisering med negativa attityder mot missbruk är tydlig finns orsak till att insatser behövs för att motverka detta. Det är viktigt att vid all vård visa respekt för patienten oavsett dennes bakgrund. Samhällets åsikter om missbruksproblematik får inte påverka sjuksköterskans professionella yrkesroll och förhållningssätt.

Vidare forskning inom området anses vara viktigt avseende utvecklingen i vårdandet av personer med missbruksproblematik, samt för att undersöka hur sjuksköterskornas attityder kan förbättras till dessa personer.

4.6 Slutsats

Missbruk är ett hälsoproblem som påträffas överallt inom sjukvården. Rätten till ett gott vårdande skall inte tas bort på grund av ett bakomliggande missbruk.

Negativa attityder är dock ett förkommande problem vid vården av dessa personer och en bidragande orsak är samhällets stigmatisering av missbruk. Bristande kunskap och erfarenhet sågs också ha stor inverkan på attityder som sjuksköterskor hade till personer med missbruksproblematik.

Litteraturöversikten har bidragit till att författarna uppmärksammat sjuksköterskors attityder till personer med missbruksproblematik och hur en negativ attityd påverkar vårdkvaliteten negativt. Mer utbildning och kunskap behövs inom ämnet för att sjuksköterskorna skall känna trygghet i vårdandet av dessa personer. Vidare forskning inom detta område behövs för att förhoppningsvis bidra till att dessa personer blir bemött med respekt och får en vård på lika villkor som alla andra.

5. Referenser

Referenser markerade med * är de artiklar som ingått i den föreliggande litteraturstudiens resultat.

Agerberg, M. (2004). *Kidnappad hjärna – en bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur.

Agerberg, M. (2004). *Kidnappad hjärna – en bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur, s. 26.

Ahern, J. Stuber, J. & Galea, S. (2007). Stigma, discrimination and the health of illicit drug users. *Drug and Alcohol Dependence*, (88), ss. 188–196.

Benner, P. (1993). *Från novis till expert – mästerskap och talang i omvårdnadsarbetet*. Lund: Studentlitteratur.

Berglund, M. & Rydberg, U. (1995). *Beroendelära*. Lund: Studentlitteratur.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysningen, CAN (2014). *Allmänt om droger*. Tillgänglig: <http://www.can.se/sv/Drogfakta/Fragor-och-Svar/Allmant/#Hur-definieras-alkohol-narkotika-och-tobaksberoende> [2015-09-23]

*Chang, Y. & Yang, M. (2012). Nurse's attitudes toward clients with substance use problems. *Perspectives in psychiatric care*, (49), ss. 94–102. DOI: 10.1111/ppc.12000

Deering, D. Horn, J. & Frampton, C. (2012). Client's perceptions of opioid substitution treatment: An input to improving the quality of treatment. *International Journal of Mental Health Nursing*. (21), ss. 330-339. DOI: 10.1111/j.1447-0349.2011.00795.x

Florin, J. (2009). Omvårdnadsprocessen. I Ehrenberg, A. & Wallin, L.(red.) *Omvårdnadens grunder: Ansvar och utveckling*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 47-80

*Ford, R. (2011). Interpersonal challenges as a constraint on care: The experience of nurses' care of patients who use illicit drugs. *Contemporary Nurse*, 37(2), ss. 241-252.

*Ford, R. Bammer, G. & Becker, N. (2009). Improving nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs: Work place drug and alcohol education is not enough. *International journal of Nursing practice*, (15), ss. 112-118. DOI: 10.1111/j.1440-172X.2009.01732.x

*Ford, R. Bammer, G. & Becker, N. (2007). The determinants of nurses' therapeutic attitude to patients who use illicit drugs and implications for work force development. *Journal of clinical Nursing*, (17), ss. 2452-2462. DOI: 10.1111/j.1365-2702.2007.02266.x

Forsberg, C. & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier; värdering, analys och presentation av omvårdnads forskning*. Stockholm: Natur och kultur

Haglund, D. (2015). Erfarenhet. I *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/erfarenhet> [2015-09-26]

*Howard, V. & Holmshaw, J. (2010) In patient's staff perceptions in providing care to individuals with co-occurring mental health problems and illicit substance use. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, (17), ss. 862-872. DOI: 10.1111/j.1365-2850.2010.01620.x

Lidén, E. (2009). Omvårdnadens institutionella inramning. I Ehrenberg, A. & Wallin, L.(red.) *Omvårdnadens grunder: Ansvar och utveckling*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 147-178

*Lovi, R. & Barr, J. (2009). Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A phenomenological Giorgi study. *Contemporary Nurse*, 33(2), ss. 166-178.

*Lundahl, M. Olovsson, K. J. Rönngren, Y. & Norbergh, K. G. (2013). Nurse's perspectives on care provided for patients with gamma-hydroxybutyric acid and gamma-nutyrolactone abuse. *Journal of Clinical Nursing*, (23), ss. 2589-2598. DOI: 10.1111/jocn.12475

Läkemedelsverket (2015). *Kontroll av narkotika i Sverige*. Tillgänglig: <https://lakemedelsverket.se/malgrupp/Foretag/Narkotika/> [2015-05-06]

*Matheson, C. Teijlingen, E. Bond, C. Cameron, I. & Cronkshaw, G. (2006). Specialist substance misuse nurses' assessment and decision making in the management of drug misusers. *Informa healthcare*, 13(6), ss. 551-562. DOI: 10.1080/09687630600761543

*McLaughlin, D. McKenna, H. Leslie, J. Moore, K. & Robinson, J. (2006). Illicit drug users in Northern Ireland: Perceptions and experience of health and social care professionals. *Journal of psychiatric and mental health nursing*, (13), ss. 682-686.

*Monks, R. Topping, A. & Newell, R. (2012). The dissonant care management of illicit drug users in medical wards, the views of nurses and patients: a grounded theory study. *Journal of Advanced Nursing*, 69(4), ss. 935-946. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2012.06088.x

Morgan, B. (2006). Knowing How to Play the Game: Hospitalized Substance Abusers' Strategies for Obtaining Pain Relief. *Pain Management Nursing*, 7(1), ss. 31-41

*Munro, A. Watson, H. E. & McFadyen, A. (2006). Assessing the impact of training on mental health nurses' therapeutic attitudes and knowledge about co-morbidity: A randomized controlled trial. *International journal of nursing studies*, (44), ss. 1430-1438. DOI: 10.1016/j.ijnurstu.2006.07.024

*Natan, M. Beyil, V. & Neta, O. (2009). Nurses perception of the quality of care they provide to hospitalized drug addicts: Testing theory of reasoned action. *International journal of nursing practice*, (15), ss. 566-573. DOI: 10.1111/j.1440-172X.2009.01799.x

Nilsson-Kajermo, K. & Wallin, L. (2009). Kunskap och kunskapsanvändning i omvårdnadsarbete. I Ehrenberg, A. & Wallin, L.(red.) *Omvårdnadensgrunder: Ansvar och utveckling*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 301-333

Philips, P. (2007). Dual Diagnosis: An exploratory qualitative study of staff perceptions of substance misuse among the mentally ill in Northern India. *Issues in Mental Health Nursing*, (28), ss. 1309-1322. DOI: 10.1080/01612840701686468

Polit, D. & Beck, C. (2008). *Essentials of Nursing research. Methods, appraisal and utilization*. 8. uppl., Philadelphia: Lippincott.

*Raistrick, D. Tober, G. & Unsworth, S. (2014). Attitudes of health care professionals in a general hospital to patients with substance misuse disorders. *Journal of Substance use*, 20(1), ss. 56-60. DOI: 10.3109/14659891.2013.878763

Ringberg, C. (2009). Livsstil och hälsa. I Friberg, F. & Öhlen, J.(red.) *Omvårdnadensgrunder: Perspektiv och förhållningssätt*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 264-292

Roe, B. Beynon, C. Pickering, L. & Duffy, P. (2012). Experiences of drug use and ageing: health, quality of life, relationship and service implications. *Journal of advanced nursing*, 66(9), ss. 1968–1979. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2010.05378.x

See, L.C. Shen, Y.M. Chen, C.L. Huang, T.M. Huang, T.H. Huang, H.C. & Lin, S.R. (2011). Professional attitude of health care workers toward serving HIV/AIDS patients and drug users: questionnaire design and evaluation of reliability and validity. *AIDS care*, 23(11), ss. 1448-1455.

*Skinner, N. Feather, N.T. Freeman, T. & Roche, A. (2007). Stigma and Discrimination in health- care provision to drug users: The role of values, affect, and deservingness judgment. *Journal of applied social psychology*, 37(1), ss. 163-186.

Snellman, I. (2009). Vårdrelationer – en filosofisk belysning. I Friberg, F. & Öhlen, J. (red.) *Omvårdnadens grunder: Perspektiv och förhållningssätt*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 377-405.

Socialstyrelsen. (2009). *Folkhälsorapport*. Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8495/2009-126-71.pdf>
[2015-04-17]

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för sjuksköterskor*. Tillgänglig:
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf [2015-10-01]

Socialstyrelsen. (2015). *Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende*. Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19770/2015-4-2.pdf>
[2015-09-17]

Svensksjuksköterskeförening. (2014). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Tillgänglig:
http://www.swenurse.se/globalassets/publikationer/etik-publikationer/sjukskoterskornas.etiska.kod_2014.pdf [2015-04-17]

Svensksjuksköterskeförening. (2010). *Värdegrund för omvårdnad*. Tillgänglig:
http://www.swenurse.se/globalassets/publikationer-svensk-sju-kskoterskeforening/etik-publikationer/vardegrund.for.omvardnad_2014.webb.pdf [2015-09-22]

Thulin, S.O. (1995). Narkomanvård. I Berglund, M. & Rydberg, U. (red.) *Beroendelära*. Lund: studentlitteratur, ss. 186-191.

Vetenskapsrådet. (2014). *Etiska riktlinjer*. Tillgänglig:
<http://www.vr.se/forskningsfinansiering/sokabidrag/allmannavillkorforansokan/etiskari ktlinjer.4.29b9c5ae1268d01cd5c8000955.html> [2015-05-07]

Wiklund, L. (2009). Lidande – en del av människans liv. I Friberg, F. & Öhlen, J.(red.) *Omvårdnadens grunder: Perspektiv och förhållningssätt*. 3. uppl., Studentlitteratur AB, ss. 295-324.

World Health Organization. (2012). *World Drug Report*. Tillgänglig:

http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf [2015-04-19]

Österling, A. (1995). Alkohol och attityder. I Berglund, M. & Rydberg, U.(red.) *Beroendelära*. Lund: studentlitteratur, ss. 47-52.

6. Bilagor

Bilaga 1

Tabell 2. *Sammanfattning av de inkluderade artiklarnas resultat.*

Författare År	Syfte	Resultat
Chang & Yang (2012)	Syftet med denna studie var att undersöka de faktorer som är associerade med sjuksköterskors attityder gentemot patienter med narkotikamissbruk.	Sjuksköterskor som bland annat hade erfarenhet av att vårda patienter med missbruksproblematik och samtidigt hade personliga erfarenheter tenderade att ha en mer positiv attityd.
Ford, Bammer & Becker (2009)	Syftet med denna studie var att undersöka vilka attityder sjuksköterskor har till narkotikamissbrukande patienter samt ifall arbetsplatsrelaterad utbildning kan förbättra dessa.	Resultatet visar att endast utbildning utan stöd från arbetsplatsen inte ger någon påvisbar effekt men att attityden förbättras om stödet och utbildningen kontinuerligt ges tillsammans.
Ford (2011)	Syftet med denna studie var att beskriva sjuksköterskans attityd till patienter som använder illegala droger.	Resultatet visar att många sjuksköterskor känner sig hotad, manipulerade och utnyttjade. Detta både av patienten och av anhöriga.
Ford, Bammer & Becker (2007)	Syftet med denna studie var att undersöka vilka faktorer som bestämmer sjuksköterskors förhållningssätt och attityd till patienter som använder narkotika samt att utveckla arbetsplatsen.	Utbildning gav ingen större förbättring bland sjuksköterskornas attityder, då det viktigaste visade sig vara stöd och support i sin arbetsroll. Bra support på arbetsplatsen kombinerat med utbildning visade sig ge det främsta resultat för den terapeutiska attityden.

Howard & Holmshaw (2010)	Syftet med denna studie var att undersöka hur sjuksköterskor på en psykiatriskavdelning kände att vårda patienter med missbruk, samt patienter med missbruk kombinerat med psykisk ohälsa.	Resultatet i denna studie säger att sjuksköterskor som fått träning och kunskap i att hantera missbrukande patienter har en mer positiv attityd. Författarna hittade ingen skillnad mellan arbetslivserfarenhet och sjuksköterskornas attityd.
Lovi & Barr (2009)	Syftet med denna studie var att undersöka sjuksköterskors erfarenheter av att jobba på en avdelning för narkotika- och alkoholmissbrukare.	Resultatet visar att specialist sjuksköterskorna ansåg att allmänsjuksköterskorna hade en sämre attityd och förhållningssätt än de som fått utbildning. Det visades även att sjuksköterskorna som jobbade på avdelningen hade en vilja att hjälpa de inneliggande patienterna.
Lundahl et al. (2013)	Syftet med denna studie var att beskriva de deltagande sjuksköterskornas synpunkter och erfarenheter i vården av missbrukandepatienter på en psykiatriskavdelning.	De deltagande sjuksköterskorna avslöjade känslor av ångest och förtvivlan, strävan efter att vara förberedd på oförutsägbara situationer, för att få goda relationer och optimerad omvårdnad. Sjuksköterskorna pratade med och tog hjälp av kollegor, för att stötta varandra. De strävade efter att öka sin personliga kunskap och en positiv inställning.
Matheson et al. (2006)	Syftet med denna studie var att undersöka specialist sjuksköterskors roll i bedömning och beslut kring behandlingsplanen åt patienter med missbruks problematik	Sjuksköterskorna i undersökningen la stor vikt vid att patienten skulle vara en centraldel i beslutsfattandet kring vården. De var noga med att lära känna patienten innan de startade en aktiv behandling. De använde sig av evidensbaserade mallar och fakta. De konsulterade med andra

		professioner vid beslutsfattande vid svåra fall.
McLaughlin et al. (2006)	Syftet med denna studie var att undersöka vilken uppfattning sjukvårdspersonal har av narkotikamissbrukande patienter i norra Irland.	Resultatet visar att sjuksköterskor utifrån erfarenhet har en negativ syn redan från början. Majoriteten tycker att patienterna är väldigt manipulativa och är eniga om att en bättre utbildning och kunskap i hur de ska hantera missbruk är att önska.
Monks, Newell & Topping (2012)	Syftet med denna studie var att undersöka hur sjuksköterskor hanterar och ger vård till patienter med ett narkotikamissbruk samt att se hur patienterna upplever denna vård.	Resultatet visar att kombinationen av negativa attityder, brist på kunskap och utbildning samt erfarenheter av aggression och brist på tillit mellan parterna ger en disharmoni i relationen mellan sjuksköterska och patient.
Munro, Watson & McFadyen (2006)	Syftet med denna studie var att undersöka vilken effekt utbildning har för sjuksköterskor på en psykiatrisk avdelning.	Resultatet visar på en signifikant skillnad på attityden hos dessa sjuksköterskor efter att de erhållit träning och utbildning.
Natan, Beyil & Neta (2009)	Syftet med denna studie var att undersöka sjuksköterskors attityder i omvårdnaden av missbrukare med hjälp av TRA.	Resultatet i studien visar att en stark intention att ge god vård oftast är ihopkopplat med en positiv attityd, medan de sjuksköterskor som hade en mer stereotypisk syn av missbrukare gav sämre vård.
Raistrick, Tober & Unsworth (2014)	Syftet med denna studie var att återupprepa en studie gjord 2007 där man undersökte vilka attityder sjuksköterskor hade gentemot patienter med narkotikamissbruk.	Resultatet visar på att sjuksköterskorna som deltog i studien hade en medelmåttig attityd enligt poängskalan som framkom efter att svaren på frågeformulären var analyserade och granskade.

Skinner et al. (2007)	Syftet med denna studie var att undersöka de attityder sjuksköterskor hade om patienter som hade ett missbruk av alkohol eller narkotika.	Resultatet visar att sjuksköterskor som kan se utanför samhällets norm och generella syn på missbruk har ett bättre bemötande och en mer positiv attityd än de sjuksköterskor som har mer konservativa värderingar.
-----------------------	---	---

Bilaga 2

Tabell 3. Sammanfattning av de inkluderade artiklarnas metodavsnitt.

Författare År	Titel	Design	Undersöknings grupp	Datainsamling	Dataanalys
Chang och Yang (2012)	“Nurse’s attitudes toward clients with substance use problems”	Undersökningsdesign	489 sjuksköterskor	Frågeformulär	Beskrivande statistik. Pearsons korrelation. <i>t-test.</i>
Ford, Bammer & Becker (2009)	“Improving nurses’ therapeutic attitude to patients who use illicit drugs: Work place drug and alcohol education is not enough”	Undersökningsdesign	1605 sjuksköterskor	Fråge formulär samt ett fåtal intervjuer via telefon	Regressions analys
Ford (2011)	“Interpersonal challenges as a constraint on care: The experience of nurses’ care of patients who use illicit drugs”	Deskriptiv design	311 sjuksköterskor	Frågeformulärs amten slutlig öppen fråga	Regressions analys Innehållsanalys
Ford, Bammer & Becker (2007)	“The determinants of nurse’s therapeutic attitude to patients who use illicit drugs and implications for work force development”	Undersökningsdesign	1605 sjuksköterskor	Frågeformulär	Regressions analys

Howard & Holmshaw (2010)	“In patient staff perceptions in providing care to individuals with co-occurring mental health problems and illicit substance use”	Undersökningens design	41 sjuksköterskor	Frågeformulär samt intervjuer	Innehålls analys
Lovi & Barr (2009)	“Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency”	Deskriptiv design	6 sjuksköterskor	Intervjuer	Innehålls analys
Lundahl et al. (2013)	“Nurse’s perspectives on care provided for patients with gamma-hydroxybutyric acid and gamma-butyrolactone abuse”	Deskriptiv design	15 sjuksköterskor	Semi-strukturerade intervjuer med öppna frågor	Innehålls analys.
Matheson et al. (2006)	“Specialist substance misuse nurse’s assessment and decision making in the management of drug misusers”	Undersökningens design	29 sjuksköterskor	Semistrukturerade intervjuer	Innehålls analys
McLaughlin et al. (2006)	“Illicit drug users in Northern Ireland: perceptions and experiences of health and social care professionals”	Undersökningens design	9 sjuksköterskor	Fokusgrupper samt individuella intervjuer	Innehålls analys

Monks, Newell & Topping (2012)	“The dissonant care management of illicit drug users in medical wards, the views of nurses and patients: a grounded theory study”	Grundad teori	29 sjuksköterskor 12 patienter	Semistrukturerade intervjuer	Jämförande analys
Munro, Watson & McFadyen (2006)	“Assessing the impact of training on mental health nurses’ therapeutic attitudes and knowledge about co-morbidity”	Experimentell studie	49 sjuksköterskor	Intervention och frågeformulär	ANOVA
Natan, Beyil & Neta (2009)	“Nurse’s perception of the quality of care provide to hospitalized drug addicts: Testing the Theory of Reasoned Action”	En jämförande och undersökande design	135 sjuksköterskor	Frågeformulär	Beskrivande statistik Pearsons-Korrelation Regressions analys
Raistrick, Tober & Unsworth (2014)	“Attitudes of health care professionals in a general hospital to patients with substance misuse disorders”	Undersökningensdesign	150 sjuksköterskor	Frågeformulär	T-test Chi-squaretest
Skinner et al. (2007)	”Stigma and discrimination in health-care provision to drug users: The role of values, affect, and deservingness judgments”	Undersökningensdesign	277 sjuksköterskor	Frågeformulär	Regressions analys

